УДК 792.2/.5.071.2.028.4:784.9].091(477)(045)
DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-15

Світлана МАНЬКО,
orcid.org/0000-0001-7143-2597
кандидатка мистецтвознавства, доцентка,
завідувачка кафедри естрадного та народного співу
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) lanarich@ukr.net

Людмила КУДРИЧ,
orcid.org/0000-0003-1319-5874
Заслужена артистка України, доцентка,
завідувачка кафедри музично-драматичного театру
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) liudmyla_kudrych@xdak.ukr.education

Людмила КРАСОВСЬКА,
orcid.org/0000-0001-6146-4288
Заслужена артистка України, доцентка,
доцентка кафедри музично-драматичного театру
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) ludavood243@gmail.com

ВОКАЛЬНІ ВИМІРИ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ АРТИСТА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Стаття є дослідженням специфіки вокальних вимірів виконавської майстерності актора музично-драматичного театру. Зазначено, що сучасний український музично-драматичний театр позначений збереженням національних традицій та апробації новацій, розширенням концептуальних, горизонтів апробацією філософської тематики, актуалізацією ментальних настанов нації та осягненням значущості національної духовної пам'яті, плюралізмом тематично-образних орієнтирів, жанрових та стильових маркерів. Обґрунтовано, що водночас із притаманним національному музично-драматичному театру синтезом традицій народнопісенного виконавства, настанов академічного та естрадного вокалу це є основою багатовимірної специфіки вокального виконавства, зумовленою також нерозривною єдністю з емерджентним комплексом акторських та хореографічно-пластичних виконавських навичок. У статті акцентовано вагомість його інтелектуального виміру вокального виконавства, що є результатом мобільних переміщень в різні концептуальні, тематично-образні контексти. Виявлено стильову багатогранність вокальних настанов, що складається на перетині творчо інтерпретованих модуляцій між царинами академічного та естрадного вокалу й народнопісенного виконавства, а також значущість стилістичних маркерів естради, які перебувають поза межами власне вокальної техніки – харизматичність, емоційність, формування художньої комунікації, заснованої на безпосередності, природності, близькості до реципієнта, значущість виконавського іміджу. Доведено лабільність тембрового виміру вокального виконавства, зумовлену різноманіттям інструментальних обріїв музично-драматичного театру та потребою урахування специфіки вокалу при застосуванні мікрофону та фонограми. Наголошено на вагомості пластичного, хореографічного компонента, що є як самостійним засобом виявлення майстерності актора музично-драматичного театру, так і чинником виконавської уваги до витривалості дихання та розподілу виконавських зусиль.

Ключові слова: *музично-драматичний театр, виконавство, вокальне виконавство, академічний вокал, народнопісенне виконавство, естрадний вокал.*

Svitlana MANKO,
orcid.org/0000-0001-7143-2597
Candidate of Art Criticism, Assistant Professor,
Head of Department of Variety and Folk Singing
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) lanarich@ukr.net

Lyudmila KUDRICH,
orcid.org/0000-0003-1319-5874
Honored Artist of Ukraine, Associate professor,
Head of the Department of Musical and Dramatic Theater
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) liudmyla_kudrych@xdak.ukr.education

Lyudmila KRASOVSKA,
orcid.org/0000-0001-6146-4288
Honored artist of Ukraine,
Associate Professor at the Department of Music and Drama Theater
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) ludavood243@gmail.com

VOCAL DIMENSIONS OF THE PERFORMING SKILLS OF A MUSIC AND DRANA THEATER ARTIST

The article is a study of the specifics of the vocal dimensions of the performing skills of a music and drama theater actor. It is noted that the contemporary Ukrainian music and drama theater is marked by the preservation of national traditions and testing of innovations, the expansion of conceptual horizons by testing philosophical themes, the actualization of the nation`s mental attitude and the comprehension of the significance of national spiritual memory, the pluralism of thematic and figurative landmarks, genre and style markers. It is substantiated that, along with the synthesis of the traditions of folk-song performance, academic and pop vocal guidelines inherent in the national music and drama theater, that is the basis of the multidimensional specificity of vocal performance, due to the inseparable unity with the emergent complex of acting, choreographic and plastic performance skills. The article emphasizes the significance of his intellectual dimension of vocal performance as a result of his mobile movements to different conceptual, thematic and figurative contexts. The article reveals the stylistic versatility of vocal instructions, which is formed at the intersection of creatively interpreted modulations between the fields of academic and pop vocal and folk-song performance, as well as the importance of stylistic markers of the pop music that are beyond the limits of vocal technique itself – charisma, emotionality, the formation of artistic communication based on immediacy, naturalness, closeness to the recipient, and the importance of the performer`s image. The article proves the lability of the timbre dimension of vocal performance due to the diversity of instrumental horizons of musical and drama theater and the need to take into account the specifics of vocal when using a microphone and phonogram. The article emphasizes the importance of the plastic, choreographic component, which is both an independent means of revealing the skills of a musical and drama theater actor and a factor of performing attention to breathing endurance and distribution of performing efforts.

Key words: *musical and drama theater, performance, vocal performance, academic vocal, folk song performance, pop vocal.*

Постановка проблеми. Український музично-драматичний театр, сягаючи витоками фольклорної царини, є тією національною культуротворчою інституцією (Ян, 2021: 24), у якій на межі ХХ–ХХІ ст. у нерозривній єдності постають традиції та новації, національний та світовий художній досвід. Плюралізм жанрових та стильових маркерів національного та світового художнього досвіду, релевантний синкретичній природі українського музично-драматичного театру, зумовлює його органічну «вписаність» у парадигму культури постсучасності, у дифузний простір сучасного музичного мистецтва. На рівні вокального виконавства це знаходить відображення у багатовимірності виконавських модусів, яка зумовлюється як стильовою багатобарвністю сучасного національного музично-драматичного театру, так і значущістю акторської та хореографічно-пластичної компоненти, які слугують суттєвими чинниками формування актором вокальної палітри образу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволяє зазначити, що активність буття у сучасному національному культурному просторі й активізація діяльності українських митців, зокрема у жанрах мюзиклу та рок-опери, детермінують інтенсифікацію мистецтвознавчої думки щодо осягнення феноменології та онтології українського музично-драматичного театру. Його сутність і специфіка буття привертає увагу таких науковців, як А. Бурлуцький, А. Тулянцев та А. Дорош, А. Ян (Ян, 2017; 2021), яка акцентує суголосність національних мистецьких пошуків на поч. ХХ ст. світовим стильовим мейнстримам та зазначає, що вони «сприяли збереженню національної самобутності, національно-культурної ідентичності та збагатили українську національну культуру розмаїттям форм, орієнту-

ючись на європейські світоглядні тенденції» (Ян, 2017: 85).

Питання, пов'язані з жанровими вимірами музично-драматичного театру, зокрема зі специфікою процесу національної адаптації естетичних параметрів пріоритетних жанрів мюзиклу та рок-опери, досліджують С. Архіпова, Л. Белименко (Белименко, 2023), І. Зайцева (Зайцева, 2017), А. Комлікова, Д. Кравченко, С. Манько (Манько, 2012; 2014), О. Шевельова, Ю. Щукіна. Виконавську специфіку мюзиклів і рок-опер, що складають жанрову основу сучасного музично-драматичного театру, висвітлює А. Феденко, яка декларує, що «розмовні діалоги, танцювальні епізоди, застосування елементів музичної мови інших культур, широкий стильовий діапазон від фольклору до авангарду, від барочних стилізацій до джазу й шлягеру, спів з мікрофоном – все це вимагає знання специфічних акторських та хореографічних прийомів, гарного володіння вокальною технікою, усім тим, що й складає професійний акторський універсалізм» (Щукіна, 2019: 97–98). Специфіка педагогічних настанов фахової підготовки актора музично-драматичного театру порушується у працях Л. Кудрич (Кудрич, 2024), Н. Фоломєєвої.

Синкретична природа музично-драматичного театру спонукає сучасних науковців до висвітлення особливостей тих його складових, які не набули вичерпної дослідженості. Так, розвиток хореографічної компоненти національного театрального мистецтва репрезентують розвідки А. Морозова, С. Уланової, К. Майкута та К. Старікової (Старікова, 2021).

Наголосимо, що певна інтенсифікація уваги науковців до широкого кола питань музично-драматичного театру маркується зосередженням дослідницьких модусів на окремих вимірах його синкретичної природи та специфіки. Унаслідок цього формується доволі різнобарвний науковий дискурс, у якому численність модусів дослідження – театрознавчого, музикологічного, хореологічного тощо стає чинником певною розпорошеності уявлень щодо специфіки виконавських, окрема вокальних настанов, потреба в інтегральному, універсалізуючому дослідженні яких слугує **актуальності** запропонованої статті.

Мета статті полягає в узагальненні уявлень щодо специфіки вокального виконавства в контексті сучасного музично-драматичного театру.

Виклад основного матеріалу. Від своїх витоків до сьогодення український музично-драматичний театр є тим феноменом національної художньої рефлексії, який попри всі жанрові та стильові «повороти» історико-музичного процесу зберігає здатність до відбиття перипетій духовного буття української спільноти. Концептуальна гнучкість і синкретична природа музично-драматичного театру стали чинниками його тривалої та інтенсивної жанрово-стильової еволюції – «від реалістично-побутового (історичного, психологічного, героїчного, романтичного) у жанрових різновидах соціально-побутової драми, комедії, водевілю, до модерністського стилю, у жанрі психологічної драми (філософсько-психологічної, лірико-поетичної), а також інноваційних форм монтажу драматичних сцен (картин), нарисів» (Ян, 2021: 357).

Це повною мірою закарбовують зразки національної рок-опери, вже перші зразки якої продемонстрували стилістичну лабільність сучасного музично-драматичного театру. Так, у рок-опері С. Бедусенка «Енеїда» – своєрідній проєкції знакового для національної культури твору в сучасний естетичний, стильовий, жанровий тощо контекст – нерозривно поєдналися традиції народнопісенного виконавства, настанови академічного вокалу та маркери рок-вокалу, в рок-опері «Біла ворона» Г. Татарченка змістотворного значення набуло використання поза-вокальних засобів виразності, міксування виконавських стилів, екстремальна деструкція меж виконавського діапазону та динаміки тощо. Рок-опера «Містер Сковорода» (Г. Татарченко) та рок-містерія «Адам і Єва» (С. Бедусенка) стали прецедентом уведення тематики філософського, аксіологічного спрямування в художній простір музично-драматичного театру та репрезентації філософського потенціалу тих жанрів, що були позначені певною перцептуальною інерцію осягнення як розважальних.

Потенціал музично-драматичного театру щодо актуалізації загальнолюдського духовного досвіду на основі апеляцій – трансформацій його знакових утілень у світовій та національній художній культурі відбили також мюзикли «Фемінізм по-українські» та «Пригоди барона Мюнхгаузена» О. Коломійцева. Суголосно тенденціям глокалізації (Уманець, 2020), як одного з провідних векторів сучасного культуротворення, сучасний український музично-драматичний театр резонує із загальною для національної культури спрямованістю на актуалізацію автентичних начал. Її безпосереднім утіленням є мюзикл «Welcome to Ukraine, або Подорож у кохання» (Б. Струтинський), «сюжет якого оснований на поєднанні українських традицій та обрядів із сучасністю, що сприяє використанні в спектаклі як фольклорної атрибутики (костюмів, музичного а та хореографічного матеріалу тощо), так і авторської музики, зокрема І. Поклада, Л. Колодуба, Є. Станковича» (Манько, 2012: 275).

Своєрідним знаком здатності музично-драматичного театру як до актуалізації ментальних настанов нації, осягнення значущості національної духовної пам'яті, так і до розширення жанрової палітри, є поетична містерія «Та не однаково мені» (за Т. Шевченком, на основі народних пісень, реж. В. Петров). Мультикультурний простір сучасного музично-драматичного театру на основі національних традицій художнього світобачення репрезентує й рок-опера І. Небесного «Повернення в ніколи або балада про доблесного лицаря Тараса Бульбу та його синів», позначена уведенням інтонем української колядки, обряду колядування та інтонем польського канту, елементів фентези та притчі тощо.

Концептуальна тематично-образна лабільність та іманентна та перманентна синкретичність українського музично-драматичного театру детермінують яскраво виражену специфіку виконавських вимірів. Насамперед зазначимо вагомість інтелектуального виміру. Адже на відміну від академічної традиції, у якій амплуа виконавця визначається вокальними чинниками, амплуа актора музично-драматичного театру позначено варіативністю, детермінованою потенційною необхідністю модулювати в різні концептуально-тематичні, образні царини і тому потребує здатності мобільного інтелектуального осягнення специфіки конкретного образу та цілісної концепції твору, гнучкого варіювання компонентів виконавської палітри.

Закцентуємо і принципову комплексність вокально-виконавських настанов, які передбачають творче осягнення та багатокомпонентне творче втілення конкретної ролі-партії в нерозривній єдності різних вимірів виконавського мистецтва. Акцентуючи поліфункціональність жанрової моделі мюзиклу, І. Зайцева констатує первинний універсалізм акторів – «пріоритетним є володіння елементами акробатики як складової сучасної хореографії, сформованість навичок роботи в «прикордонних переходах» від чіткої ритміки і метрики співу і танцю до нечіткої ритміки пауз усередині психологічної гри» (Зайцева, 2017: 544). За цих причин виконавська майстерність актора музично-драматичного театру при безумовній значущості вокального виміру до нього не зводиться і ґрунтується на емерджентній палітрі вокальних, акторських, хореографічно-пластичних виконавських навичок, кожна з яких, будучи також є також багатоелементною, посилює вагомість інших.

Саме таким є насамперед вокальний вимір. На відміну від виконавства академічної (оперної, камерно-вокальної) традиції, вокальні настанови виконавства в контексті музично-драматичного театру позначені стильовою багатогранністю. Традиційні маркери академічного вокалу – прикритий, округлий звук, оперте діафрагмальне дихання, єдність звуку в усіх регістрах, сильний імпеданс, відчуття грудного та головного резонаторів, стабільна позиція гортані із тенденцією пониження від нейтральної, формування голосних за фонемою «о» (Дрожжина, 2019: 143–155) слугують тією основою, на яку накладаються покажчики інших виконавських стилістик.

З огляду на значущість відродження автентичного начала та увиразнене тяжіння українських митців до апробації фольклорної традиції в академічному просторі вагомості набувають настанови народнопісенного виконавства, зокрема в його народно-академічній та естрадній модифікаціях. Вони увиразнюються таких маркерах, як пріоритет відкритого звуку та одного регістру, горизонтальна спрямованість звуку, мовна позиція співацького апарату, спів на посмішці, слабкий імпеданс, діалектна забарвленість, високий динамічний тонус, формування голосних за фонемою «і», комплекс специфічних виконавських прийомів (глісандо, нейтральна інтонація, крики, зойки, уведення додаткових приголосних, редукція останніх складів і звуків) (Карчова, 2016).

Не менш значущими для актора музично-драматичного театру є й настанови естрадної виконавської стилістики, які характеризуються синтезом академічної та народнопісенної традицій та вагомістю специфічних стильових спрямувань естради (соул, джаз, рок, етно-рок, фьюжн, фанк, хіп-хоп, реп, диско, поп тощо). Як їх загальні особливості в музикологічному дискурсі позиціонуються значущість мовної позиції співацького апарату, слабкий імпеданс, «нижньореберне-діафрагматичне дихання з установкою співати на «триваючому вдиху» (Дрожжина, 2019: 209), низький рівень високої співочої форманти, нейтральна позиція гортані, комплекс специфічних прийомів звуковидобування та звуковедення (йодль, офф-пітч, глісандо, субтон, гроул, бендінг, штробас, белтинг, дьоті-тони, шаут і холерс, значущість придихової атаки тощо).

Л. Белименко зазначає, що «використання різних музичних стилів в одному творі справді лежить в основі семіотики мюзиклу» (Белименко, 2023: 52). Закцентуємо, що у зв'язку із цим у сучасному музично-драматичному театрі актуалізується потреба у вільному володінні такими настановами рок-вокалу як драйв, експресивне, гранично динамічне, емоційне звукоутворення (часто на межі виконавських можливостей), тверда

атака. Вагомими є й настанови соулу, що вирізняється розщепленням звуку, лабільним інтонуванням, імпровізаційністю мелізматики. Проте значущими є також ті стилістичні маркери естради, які перебувають поза межами власне вокальної техніки – емоційність, харизматичність, формування художньої комунікації, заснованої на безпосередності, природності, близькості до реципієнта (Кудрич, 2024: 28).

Наголосимо і на такій специфічній рисі вокально-виконавських вимірів музично-драматичного театру, як лабільність тембрового начала. З одного боку, це зумовлюється урізноманітненням його інструментальних обріїв – уведенням інструментальних маркерів як фольклорної традиції, так й естрадного мистецтв. Це певним чином деструктурує усталені алгоритми співвідношення вокального та інструментального начал, що визначають специфіку формування вокалістом алгоритмів творчої спільності з урахуванням технічних, динамічних, колористично-сонорних тощо особливостей інструментів академічній традиції. У полікультурному просторі сучасного музично-драматичного театру формуються нові потреби – необхідність знання та урахування актором сонорної, динамічної, технічної тощо специфіки інструментів, належних до сфери естради, джазу, зокрема електроінструментів.

Зазначимо, що вокальна лабільність актора музично-драматичного театру актуалізується в умовах сучасної художньої практики. Застосування фонограм і мікрофонів, що несуть у собі потенційну загрозу спотворення звуку, спонукають до формування навичок пильного контролю якості, динаміки та тембральної забарвленості звуку та водночас їх миттєвої корекції. З іншого боку, притаманна рок-операм і мюзиклам яскравість характерів, концентрованість й «опуклість» образів слугує чинником підвищення уваги до їх динамічно-тембрових характеристик як одного зі значущих конструктів творення образу.

Стильові та жанрові параметри музично-драматичного театру, які визначаються сучасними загальними тенденціями взаємовпливу сфер музичного мистецтва та його індивідуальної мистецької жанрово-стильової, мовно-виразової трансформації, у виконавському вимірі характеризуються і певною співвідносністю із запрограмованою в контексті конкретного режисерського рішення інтерпретацією пластичного, хореографічного компонента. Його значущість у фаховому вихованні актора музично-драматичного театру акцентує Л. Кудрич. Позиціонуючи формування акторського амплуа як ключового чинника професійної підготовки, науковиця виокремлює такі компоненти цього процесу, як «1. Вдосконалення голосу; 2. Визначення власного музичного стилю; 3. володіння акторською майстерністю; 4. Розвиток хореографічної майстерності» (Кудрич, 2024: 31). Характеризуючи значення хореографічно-пластичного компонента акторської майстерності, зокрема і в царині драматичного театру, сучасні науковці наголошують, що він є нелінійною, складно організованою системою, яка підкоряється задуму режисера та хореографа-постановника, отже «внутрішня форма» таких елементів виступає на сучасному етапі як відкрита структура, як форма-процес» (Уланова, Майкута, Старікова, 2022: 64).

У сучасних творах українських митців хореографічно-пластичний компонент виступає в змістотворній значущості, слугуючи створенню семантичної багатовимірності вистави, численних метафор й алюзій та водночас детермінантом ускладненості вокального виконавства. Так, у виставі «Кохання панночки» (за М. Кропивницьким, реж. Є. Курман, комп. Д. Федоренко) спів сидячи, в активному русі, із нахилами тулуба, у складних положеннях тіла, на рухомих конструкціях тощо, вагомість елементів народної хореографії, так і contemporary dance стають чинниками особливої виконавської уваги до витривалості дихання, розподілу виконавських зусиль, зокрема відповідно до змін інтенсивності руху.

І. Ян зазначає, що «музично-драматичний театр виступає важливим чинником самоідентифікації та консолідації українського суспільства, виразником коду етнічної свідомості національного менталітету, скарбницею збереження етнотрадицій, духовного пізнання, світоглядних цінностей» (Ян, 2021: 353). Такий високий статус детермінує особливу соціокультурну значущість виконавської майстерності актора, вокальна компонента якої постає як концентроване втілення концептуальної, жанрової, стилістичної тощо специфіки національного музично-драматичного театру.

Висновки. Як царина збереження національних традицій та апробації новацій, сучасний український музично-драматичний театр демонструє розширення концептуальних горизонтів апробацією філософської тематики, актуалізацію ментальних настанов нації та осягнення значущості національної духовної пам'яті, плюралізм тематично-образних орієнтирів, жанрових та стильових маркерів. Водночас із синтезом традицій народнопісенного виконавства, настанов академічного та естрадного вокалу це слугує багатовимірній специфіці вокального виконавства, рисами якої є:

– вагомість інтелектуального виміру, детермінована мобільністю модуляцій в різні концептуальні, тематично-образні контексти;

– комплексність виконавських настанов, обумовлена значущістю емерджентного комплексу вокальних, акторських та хореографічно-пластичних виконавських навичок;

– стильова багатогранність вокальних настанов, детермінована потребою опанування, творчої інтерпретації та мобільних модуляцій між царинами академічного та естрадного вокалу й народнопісенного виконавства;

– значущість стилістичних маркерів естради, які перебувають поза межами власне вокальної техніки – харизматичність, емоційність, формування художньої комунікації, заснованої на безпосередності, природності, близькості до реципієнта, значущість виконавського іміджу;

– лабільність тембрового начала, що зумовлено урізноманітненням інструментальних обріїв музично-драматичного театру та застосуванням мікрофону та фонограми;

– значущість пластичного, хореографічного компонента – як самостійного засобу виразової палітри, що слугує семантичної багатовимірності, метафоричності й алюзійності образів, так і як чинника ускладненості вокального виконавства, особливої виконавської уваги до витривалості дихання та розподілу виконавських зусиль.

Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні вокальної специфіки творів сучасних українських митців для музично-драматичного театру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белименко Л. Дитячий мюзикл у сучасному українському сценічному мистецтві: дис. ...канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ: Київський національний університет культури і мистецтв, 2023. 215 с.
2. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. Харків: Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.
3. Зайцева І. Мюзикл і рок-опера як поліфункціональні мистецькі жанри. *Молодий вчений*, 2017, № 11 (51. С. 543–548).
4. Карчова Ю. І. Українське народнопісенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини XX – початку XXI століття: автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Харків: Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського, 2016. 17 с.
5. Кудрич Л. Специфіка навчання акторів музично-драматичного театру. *Актуальні питання гуманітарних наук,* 2024, Вип. 74, т. 2. С. 26–31.
6. Манько С. Б. Мюзикл і рок-опера в українському соціокультурному просторі. *Культура України,* 2012. Вип. 39. С. 268–276.
7. Манько С. Б. Мюзикл у художній культурі України кінця XX – початку XXI ст.: автореф. дис. ... канд мистецтвознавства: 26.00.04. Харків ХДАК, 2014. 19 с.
8. Уманець О. В. Глокалізація. *Соціологія права: енциклопедичний словник* / уклад.: [Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2020. С. 186–188.
9. Уланова С., Майкут К., Старікова К. Хореографія та пластика як виразний елемент у виставах Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру. *Актуальні питання гуманітарних наук,* 2021. Вип. 44, т. 3. С. 58–64.
10. Феденко А. Ю. Специфіка втілення жіночих образів у сучасних українських мюзиклах та рок-операх (на прикладі творчості Наталії Сумської). *Аспекти історичного музикознавства,* 2019. Вип. XVII. С. 90–102.
11. Ян І. М. Модерністські пошуки українського музично-драматичного театру на початку XX століття. *Культура і сучасність,* 2017. Вип. 1. С. 82–86.
12. Ян І. М. Український музично-драматичний театр у системі соціокультурних зв'язків останньої третини XIX – початку XX століття: дис. ...д-ра мистецтвознавства: 26.00.01. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтва, 2021. 429 с.

REFERENCES

1. Belymenko, L. I. (2023). Dytiachyi miuzikl u suchasnomu ukrainskomu stsenichnomu mystetstvi [Children`s musical in modern Ukrainian stage art]. *(Candidate`s thesis)*. Kyiv: KNUKiM. 215. [in Ukrainian].
2. Drozhzhyna, N. (2019). Vokalne mystetstvo estrady: istoriia, teoriia, praktyka [Vocal art of pop music: history, theory, practice]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Estet Prynt». 336. [in Ukrainian].
3. Zaitseva, I. (2017). Miuzykl i rok-opera yak polifunktsionalni mystetski zhanry [Musical and rock opera as polyfunctional artistic genres]. *Young Scientist,* 11, (51), 543–548 [in Ukrainian].
4. Karchova, Yu. I. (2016). Ukrainske narodnopisenne vykonavstvo v professiinii muzychnii praktytsi ostannoi tretyny XX – pochatku XXI stolittia [Ukrainian folk song performance in professional musical practice last third of XX – beginning of XXI century]. *(Extended abstracts of Candidate`s thesis).* Kharkiv: Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts [in Ukrainian].

5. Kudrych, L. (2024). Spetsyfika navchannia aktoriv muzychno-dramatychnoho teatru [Specifics of teaching actors of musical and drama theatre. *Current Issues of the Humanities,* 74, vol. 2, 26–31 [in Ukrainian].

6. Manko, S. B. (2012). Miuzykl i rok-opera v ukrainskomu sotsiokulturnomu prostori [Musical and rock-opera in the Ukrainian socio-cultural space]. *Culture of Ukraine,* 39, 268–276 [in Ukrainian].

7. Manko, S. B. (2014). Miuzykl u hudozhnii kulturi Ukrainy kintsia XX – pochatku XXI st. [The musical in the artistic culture of Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st century]. *(Extended abstracts of Candidate`s thesis).* Kharkiv: Kharkiv State Academy of Culture. 19 [in Ukrainian].

8. Umanets, O. V. (2020). Glokalizatsiya (Glocalisation]. *Sotsiologiia prava: entsyklopedychnyi slovnyk – Sociology of Law: encyclopedic dictionary.* M. P. Trebin (Ed.). (pp. 186–188). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

9. Ulanova, S., Maykut, K., Starikova, K. (2021). Khoreohrafiia ta plastyka yak vyraznyi element u vystavakh Luhanskoho oblasnoho akademichnoho muzychno-dramatychnoho teatru [Choreography and plastic as an expressive element in performances of Luhansk Regional Academic Ukrainian Music and Drama Theatre]. *Current Issues of the Humanities,* 44, vol. 3, 58–64 [in Ukrainian].

10. Fedenko, A. Yu. (2019). Spetsyfika vtilennia zhinochykh obraziv u suchasnykh ukrainskykh miuzyklakh ta rok-operakh (na prykladi tvorchosti Natalii Sumskoi) [The specifics of female characters embodiment in contemporary Ukrainian musicals and rock-operas (on the example of Natalia Sumska`s creativity). *Aspects of Historical Musicology,* XVII, 90–102 [in Ukrainian].

11. Yan, I. M. (2017). Modernistski poshuky ukrainskoho muzychno-dramatychnoho teatru na pochatku XX stolittia [Modern search of the Ukrainian music and drama theatre in the early 20th century]. *Culture and contemporaneity*, 1, 82–86 [in Ukrainian].

12. Yan, I. M. (2021). Ukrainskyi muzychno-dramatychnyi teatr u systemi sotsiokulturnykh zviazkiv ostannoi tretyny XIX – pochatku XX stolittia [Ukrainian music and drama theatre in the system of sociocultural relations in the last third of XIX – beginning of the XX century]. (Doctor`s thesis). Kyiv: NAMSCA. 429 [in Ukrainian].